

PEDAGOGLARNI O‘QUV KURSLARI ORQALI ILG‘OR O‘QITISH (KASKAD PRINTSIPI)

Orifov Akramxon Sobir o‘g‘li
Guliston davlat universiteti
Psixologiya va ijtimoiy fanlar fakulteti
Pedagogika va psixologiya kafedrası o‘qituvchisi
Email: akramxonorifov727@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19456999>

Annatsiya: Ushbu maqolada taklif etilgan modellarda shuningdek, individual ta’lim yo’nalishlarini rivojlantirish, maqsadli guruhlar ehtiyojlariga moslashtirilgan o‘qitish, o‘quv formatlarining moslashuvchanligi va xilma-xilligini ta’minlash, zamonaviy ta’lim texnologiyalari va IT-dan foydalanish, shuningdek, jamoaviy ish (loyiha asosidagi guruh ishi) ko‘nikmalarini o‘rgatish imkoniyatlari ham ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: *uzluksiz ta’lim, kasb-hunar ta’limi, mehnat bozori, ta’limga innovatsion yondashuv, Masofaviy ta’lim, AKT, loyiha,*

Abstract: The models proposed in this article also consider the possibilities of developing individual educational directions, teaching adapted to the needs of target groups, ensuring flexibility and diversity of educational formats, using modern educational technologies and IT, as well as teaching teamwork skills (project-based group work).

Keywords: *continuing education, vocational education, labor market, innovative approach to education, Distance learning, ICT, project,*

Аннотация: Предложенные в данной статье модели также учитывают возможности разработки индивидуальных образовательных направлений, обучения, адаптированного к потребностям целевых групп, обеспечения гибкости и разнообразия образовательных форматов, использования современных образовательных технологий и ИСТ, а также обучения навыкам командной работы (проектная групповая работа).

Ключевые слова: *непрерывное образование, профессиональное образование, рынок труда, инновационный подход к образованию, дистанционное обучение, ИТК, проект,*

Zamonaviy sharoitlarda professional ta’lim sifatini oshirish faqat ushbu sohada innovatsion jarayonlarni jadallashtirish orqali mumkinligini hisobga olsak, ilg‘or o‘qitish shakllari, usullari va texnologiyalari doimiy ravishda takomillashtirilmoqda. Ko‘pgina o‘qituvchilar faoliyatga asoslangan va reflektiv o‘rganishni amalga oshiradilar va loyihaga asoslangan usullardan foydalanadilar. Ushbu yo’nalish talabalarning o‘rganilayotgan mavzuga qiziqishini uyg‘otishga, loyihaga asoslangan faoliyat va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bo‘yicha bilimlarini oshirishga qaratilgan kognitiv va tadqiqot faoliyatini faollashtirishga yordam beradi, bu esa o‘z navbatida ma’lum kompetentsiyalarni rivojlantirishga hissa qo‘shadi.

Uzluksiz ta’lim professional dasturlarining sifatining asosiy ko‘rsatkichi shahar ta’lim organlari va ta’lim muassasalari bilan uzoq muddatli aloqalarning mavjudligidir. Mutaxassislarni tayyorlash sifati masalalari bunday hamkorlikning asosiy yo’nalishiga aylanadi. Kasbiy tayyorgarlik kurslarida o‘qiyotgan o‘qituvchilarning ta’lim darajasiga qo‘yiladigan talablardan kelib chiqib, ta’lim muassasalari bilan doimiy hamkorlik bizga aniq ta’lim dasturlarining rivojlanishini prognoz qilish va ta’lim faoliyatiga zarur o‘zgartirishlarni tezda kiritish, ta’lim

muassasasidan tezkor javob olish va yangilangan, yuqori sifatli ta’lim dasturlariga barqaror iste’mol talabini saqlab qolish imkonini beradi.

Masofaviy ta’lim markazi (MTM)ning kasbiy rivojlanish modeli markazlashtirilgan (ilg‘or malaka oshirish institutlari asosida) va tumanlararo markazlardan (resurs markazlari, metodologik xizmatlar, asosiy maktablar va boshqalar asosida) markazlar tarmog‘idan iborat.

Masofaviy ta’lim markazi (MTM)ning kasbiy rivojlanish modeli texnologik o‘quv jarayonlari, texnik resurslar, axborot va ta’lim resurslari, inson resurslari, metodologik qo‘llab-quvvatlash, tashkiliy va me’yoriy asoslarni o‘z ichiga olgan ta’lim, innovatsiya va boshqaruv quyi tizimlariga ega.

Ushbu modelning o‘ziga xos xususiyati - bu ishtirokchilarning ta’lim jarayonida faol ishtirok etishini ta’minlaydigan AKTga boy professional rivojlanish muhitini yaratishdir.

Masofaviy ta’limni rivojlantirish uchun quyidagilar zarur:

- maktablarda kompyuterlar va telekommunikatsiya uskunalarning mavjudligi;
- o‘qituvchilarni axborot texnologiyalari bo‘yicha asosiy tayyorlash (kompyuter savodxonligining asosiy darajasi);
- o‘qituvchilar orasida axborot madaniyatining mavjudligi.

Loyihaga asoslangan ta’limda o‘quvchilar guruhlari maktab o‘qituvchilarining kichik, ijodiy jamoalaridan (ko‘pincha bir maktab o‘qituvchilari) tashkil etiladi, ular ta’lim loyihalarini birgalikda amalga oshirish uchun birlashadilar. Jamoalar turli fan sohalaridan ikki-uchta o‘qituvchidan, jumladan, kompyuterlar va internetdan foydalanish tajribasiga ega mutaxassisdan iborat bo‘lishi mumkin. Masalan, bunday mutaxassis informatika o‘qituvchisi bo‘lishi mumkin. Jamoaviy ish orqali guruh a’zolari ma’lum bir o‘rtacha darajaga erishadilar va loyiha ishtirokchilari o‘rtasida tajriba almashadilar.

Guruhga hatto kompyuterda ishlash tajribasiga ega bo‘lmagan o‘quvchilar ham kirishi mumkin. Loyiha davomida bunday talaba asosan o‘z faniga tegishli funktsiyalarni bajaradi (loyiha materiallarini tanlash, ularni tuzish, taklif qilingan loyihani amalga oshirish usullarining fan mutaxassisi nuqtai nazaridan maqbulligini baholash va boshqalar). Loyiha davomida bunday talaba axborot texnologiyalarini yanada o‘rganishga qiziqish va motivatsiyani rivojlantiradi. Bu holda, treningning maqsadi o‘qituvchilarning ijodkorligini rag‘batlantirish va ularni axborot texnologiyalari muhitiga jalb qilishdir.

Bundan tashqari, bunday o‘qituvchilar axborot texnologiyalarini o‘rganishni davom ettirishlari mumkin bo‘ladi. Shunday qilib, kasbiy rivojlanish quyidagi sxema bo‘yicha amalga oshiriladi:

- Loyihaga asoslangan metodologiyaga asoslangan kursni ijodiy guruhda masofadan turib tugatish (qo‘shimcha o‘qish uchun motivatsiyani rivojlantirish, fonda kompyuter savodxonligi bo‘yicha asosiy bilimlarni egallash, kompyuter texnologiyalarini yanada o‘zlashtirishdagi psixologik to‘siqni yengib o‘tish);

- shaxsan kompyuter savodxonligi kurslari (kompyuter savodxonligi bo‘yicha mustahkam poydevorga ega bo‘lish va telekommunikatsiya muhitida mustaqil kompyuterdan foydalanish ko‘nikmalarini rivojlantirish);

- tegishli mutaxassislik bo‘yicha masofaviy o‘qitish kurslari.

Natijada, loyihaga asoslangan usul tajribali o‘qituvchilarga IT ko‘nikmalarini rivojlantirish va kengroq bilim va amaliy ko‘nikmalarga ega bo‘lish imkonini beradi. Kompyuterdan yangi foydalanuvchilari uchun jamoaviy loyiha ustida ishlash yangi sohaga birinchi qadamdir.

O‘qituvchilar uchun loyihani ishlab chiqishda ishtirok etish, masalan, o‘z maktablarida parallel kompyuter savodxonligi kursini o‘tash uchun rag‘bat bo‘lishi mumkin. Hozirda ko‘plab

maktablar mavjud kompyuter laboratoriyalarida o’qituvchilar uchun bunday kurslarni tashkil qilishga harakat qilmoqdalar.[1]

Maqsadli ilg’or o’qitish modeli. Ilg’or o’qitish maqsadlari metodistlarning metodologik faoliyatni professional darajada amalga oshirish uchun professional tayyorgarligini ta’minlashi kerak.

Faol hayot, his-tuyg’ularga boylik, onlayn munosabatlarda o’zini anglash kuchi tufayli muloqotga kirishishning ustuvor xususiyati mavjud, bu esa faol Internet foydalanuvchilari o’rtasidagi qadriyatlar va ijtimoiy xulq-atvor o’rtasidagi o’zaro bog’liqlikka muvofiqdir.[2]

Internet aloqasi ijtimoiy aloqaning kuchayishi, turli nuqtai nazarlarga kirish va o’zini ifoda etish imkoniyatlari kabi afzalliklarni taqdim etsa-da, u shuningdek, qiyinchiliklarni ham keltirib chiqaradi. Kiberhujum, onlayn ta’qib, shaxsiy hayot bilan bog’liq muammolar va ijtimoiy izolyatsiya potentsiali hal qilinishi kerak bo’lgan muammolardir.[3]

Onlayn muloqotni kamdan-kam ishlatadigan ishtirokchilar “muammolarni hal qilishni rejalashtirish” strategiyasini afzal ko’radilar, ular kamdan-kam hollarda “masuliyatdan qochish” va “qarama-qarshilik bilan kurashish” dan foydalanadilar.[4]

Avtonom ma’lumotlarni boshqarish hodisalarni filtrlash doirasidan tashqariga chiqadi va mahalliy mulohazalarni yakunlashga o’tadi. Keyingi tugunlar anomaliyalarni aniqlash, mahalliy naqshlarni bashorat qilish va ushbu ma’lumotni global miqyosda tarqatishga arziydimi yoki yo’qmi, degan qaror qabul qilishga qodir bo’lgan yengil xulosaga ega bo’lishi mumkin.[5]

Barcha sohalarda, ayniqsa yoshlar orasida internet aloqasining o’zaro ta’siri va tarqalishi bo’yicha ishlarning ahamiyati va kompyuter vositasida muloqotning foydalanuvchi shaxsiga ta’siri, ijtimoiy xulq-atvor sohasidagi psixologik tadqiqotlar ortib bormoqda. Hali ham foydalanuvchilar yetarli emas.[6]

Barcha sohalarda, ayniqsa yoshlar orasida Internet aloqasining o’zaro ta’siri va tarqalishi bo’yicha ishlarning ahamiyati va kompyuter vositasida muloqotning foydalanuvchining shaxsiyatiga, ijtimoiy xulq-atvor sohasidagi psixologik tadqiqotlarga ta’siri ortib bormoqda. Hali ham foydalanuvchilar yetarli emas.[7]

Adabiyotlar ro’yxati

1. Белогуров А.Ю. Модернизация процесса подготовки педагога в контексте инновационного развития общества: Монография. — М.: МАКС Пресс, 2016. — 116 с.

2. Turdalievich, M. D. Psychological aspects of the influence of internet communication on the social behavior of young/PEOPLE SCIENCE AND INNOVATION INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL VOLUME 3 ISSUE 4 APRIL 2024 ISSN: 2181-3337| SCIENTISTS. UZ B, 3.

3. Turdaliyevich, M. D. (2024). PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF THE INFLUENCE OF INTERNET COMMUNICATION ON THE SOCIAL ENVIRONMENT OF YOUTH. Eurasian Journal of Academic Research, 4(5-1), 110-115.

4. Mirzayev, J. T. (2023). YOSHLAR IJTIMOY HULQ-ATVORIGA INTERNET MULOQOTI TA’SIRINING PSIXOLOGIK JIHLTLARI. Academic research in educational sciences, 4(TMA Conference), 812-816.

5. Djumabaeva, J., Choriev, K., Nasrullaeva, N., Mirzayev, D., Mustafaqulova, D., Madiyeva, A., ... & Jonikulova, G. Energy-Efficient Protocols and Autonomous Data Management in Wireless Sensor Networks for Real-Time Psychology Class Applications.

6. Turdalievich, M. J. PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF INTERNET-COMMUNICATION IN SOCIAL SOCIETY OF YOUTH (The results of the study of Internet dependence on the method of Kimberly-Yang).

7. https://www.neuroquantology.com/media/article_pdfs/3409-3416.pdf